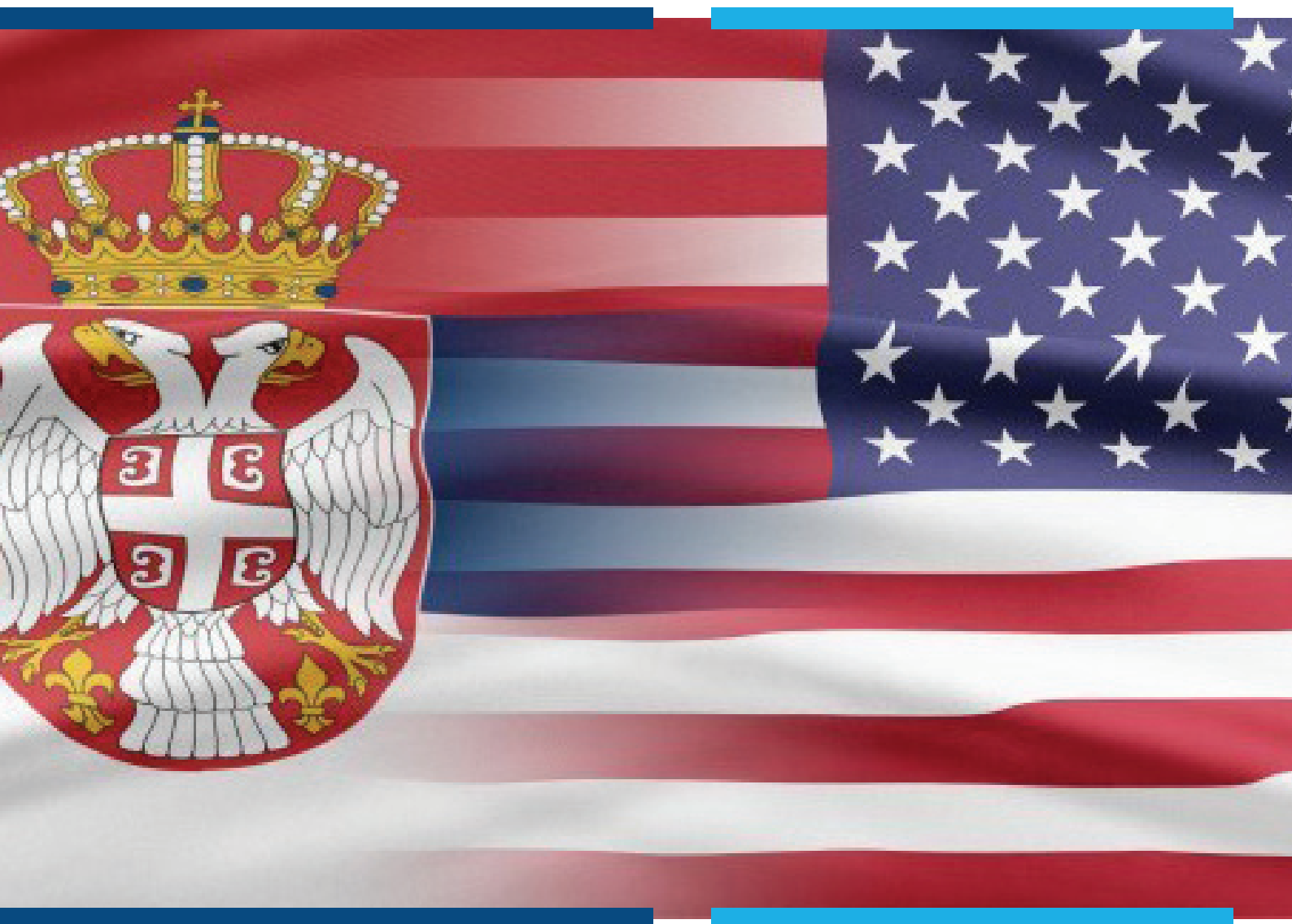

CENTAR ZA
DRUŠTVENI DIJALOG I
REGIONALNE INICIJATIVE

Mart 2021.

PREPORUKE ZA EFIKASNIJE OSTVARIVANJA INTERESA SRBIJE U SJEDINJENIM DRŽAVAMA

Deo analize “Srbija i Amerika u Bajdenovoj eri”

SADRŽAJ

Preporuke za efikasnije ostvarivanja interesa Srbije u Sjedinjenim Državama 3

Preporuke nosiocima vlasti Republike Srbije u političkom delovanju ka SAD	4
Dijalog sa Prištinom i sveobuhvatni sporazum.....	4
Povratak onome što nas spaja: Evropska unija i demokratija kao strateška opredeljenja.....	4
Liderstvo u formiranju Zajedničkog tržišta Zapadnog Balkana.....	5
Pridržavanje dogovora postignutih u Vašingtonu septembra 2020. godine	6
Usklađivanje retorike prema velikim silama u izjavama zvaničnika.....	7
Jasnije naglašavanje stavova u spoljnoj politici Srbije koji su podudarni sa SAD	7
Promptno odgovaranje na globalne inicijative SAD	8
Nastavak i dodatno produbljivanje saradnje u sektoru bezbednosti	9
Rad na rešavanju otvorenih pitanja.....	9
Saradnja sa uticajnim tink-tenkovima.....	10
Dopiranje do nove američke administracije kroz konsalting firme	13
Jačanje Srpskog kokusa u Kongresu SAD.....	15
Produbljivanje odnosa sa dijasporom	18
Lobiranje: preko „hodnika“ do zvezda	20
„Kada kažem Portoriko pomislim na Dženifer Lopez, kada kažem Srbija pomislim na...“	21
Novac je važan, ali nije dovoljan	22
Javna diplomatija: jačanje dvosmerne komunikacije	23
Srpska javnost i američka javnost.....	24
Šta Srbija može da učini kako bi unapredila komunikaciju u digitalnom prostoru?	24
Uključivanje nedržavnih aktera	25

PREPORUKE ZA EFIKASNije OSTVARIVANJE INTERESA SRBIJE U SAD

Imajući u vidu trenutno stanje, postavlja se pitanje šta Srbija može da učini kako bi pridobila veću naklonost američkih političkih krugova i javnosti za ostvarivanje svojih nacionalnih interesa i spoljnopoličkih ciljeva? U daljem tekstu ćemo predstaviti naše preporuke koje su odgovor na gorepostavljeno pitanje. Ove preporuke nisu usmerene samo na republičke organe i donosiocel odluka u Srbiji, već i na širi krug činioca, uključujući nedržavne aktere, „agente uticaja“, i ostale delatnike koji su deo srpske ili američke javnosti, a koji bi bili voljni da ulože vreme i energiju za unapređenje odnosa dve države i dva društva.

Pre predavljanja našeg viđenja odgovora na ovo pitanje, potrebno je istaći dve uvodne napomene.

Prvo, težeći da pružimo odgovor na ovo pitanje, nećemo ulaziti u problematizaciju ciljeva spoljne politike Srbije, već ćemo ih posmatrati kao datost. U skladu sa tim, nećemo davati bilo kakve preporuke koje se odnose, primera radi, na udaljavanje od Rusije i Kine, ili na promenu pristupa podrške Republici Srpskoj u stavu da je neprihvatljiv dalji gubitak entitetskih ingerencija nauštrb državnog nivoa u BiH. Takođe, neće biti problematizovano ni strateško usmerenje Srbije ka članstvu u EU. Strategijom nacionalne bezbednosti Republike Srbije iz 2019. godine su članstvo Srbije u EU i opstanak Republike Srpske kao entiteta definisanog Dejtonskim sporazumom unutar BiH definisani kao činilac nacionalnih interesa Republike Srbije, a dobri odnosi sa Kinom, Rusijom i SAD kao konkretan vid ostvarivanja cilja jačanja ugleda i međunarodnog položaja države.

Drugo, rešenje kosovskog pitanja i dijalog sa Prištinom direktno su povezani sa odnosima Srbije i SAD, i to dvosmerno. Sa jedne strane, približavanje Beograda i Vašingtona može pomoći boljem razumevanju Amerikanaca za srpske interese u dijalogu sa Prištinom. Sa druge strane, koncesije koje bi Beograd činio prema Prištini doprinosile bi i poboljšanju odnosa Srbije i SAD i povećavale mogućnost da Vašington u drugim pitanjima uvaži srpske interese. U skorijem periodu postalo je konfuzno čak i odrediti šta su pozicije zvaničnog Beograda po ovom pitanju. Dok je Ustavom Republike Srbije, kao i drugim strateškim dokumentima, propisana obaveza očuvanja AP KiM u sastavu Republike Srbije, aktuelna vlast otvoreno govori o potrebi kompromisa, pa čak i o razgraničenju,

što očigledno podrazumeva i promenu granica. Imajući u vidu da diskusija o politici Srbije prema kosovskom pitanju po širini i važnosti nadilazi temu odnosa Beograda i Vašingtona, na ovom mestu nećemo iznositi predloge s tim u vezi (deo programa CDDRI koji se bavi Kosovom temeljnije obrađuje ove predloge), osim uvodne generalne preporuke, iako uvažavamo njenu važnost i za odnose Srbije i SAD.

PREPORUKE NOSIOCIMA VLASTI REPUBLIKE SRBIJE U POLITIČKOM DELOVANJU KA SAD

Dijalog sa Prištinom i sveobuhvatni sporazum

U prethodnom delu teksta smo naznačili da nećemo iznositi predloge koji na rešavanju kosovskog pitanja zasnivaju poboljšanje odnosa sa SAD, ali je bilo neophodno da napomenemo jednu okolnost koja bi mogla radikalno da pokvari odnose Srbije i SAD na kratak, a moguće i na srednji rok. Dijalog Beograda i Prištine je svesrdno podržan od strane svih značajnih međunarodnih aktera, zbog čega Srbija ne sme dozvoliti sebi da bude strana koja će podrivati, ili još gore - napustiti taj proces. „Crvena linija“ za SAD jeste učestvovanje Srbije u ovom dijalogu i ostanak na trajektoriji koja ide ka sveobuhvatnom sporazumu, i tu liniju Srbija ne bi smela da pređe ukoliko ne želi da radikalno pokvari odnose sa SAD. Nezavisno Kosovo* je politički projekat celog američkog političkog establišmenta (uz značajnu ulogu sadašnjeg predsednika Bajdena), što znači da od početka ima dvopartijsku podršku i učešće, i kao takvo će još dugo imati popuste i za poneka odstupanja od američke strategije za naš region, dok će se Beogradu još dugo svaki potez meriti dva puta, pogotovo vezano za odnose sa Prištinom. To je kontekst u kome Srbija mora da gradi svoje odnose sa SAD.

Povratak onome što nas spaja: Evropska unija i demokratija kao strateška opredeljenja

Nova administracija poslala je jasne poruke kako će joj obnova savezništva sa EU i očuvanje demokratije biti među prioritetima spoljne politike. U prvom članu Ustava Republike Srbije definisano je da je država zasnovana, između ostalog, na načelima građanske demokratije i na pripadnosti evropskim principima i vrednostima. Članstvo u EU zvanično je definisano kao strateški cilj Srbije još od početka 21. veka, a to je potvrđeno i Strategijom nacionalne bezbednosti Republike Srbije iz 2019. godine, u kojoj se evropske integracije i članstvo u EU navode kao jedan od osnovnih nacionalnih interesa Srbije. Imajući to u vidu, na ovom polju postoji načelna podudarnost zvaničnih ciljeva i vrednosti Srbije sa onim što SAD vide kao svoje interese.

Međutim, rad na primeni ovih ciljeva i vrednosti u praksi ukazuje na to da postoje ozbiljni problemi u njihovoj primeni. Srbija u toku 2020. godine nije otvorila niti jedno poglavlje u pregovorima o pristupanju Srbije EU. Prema izveštajima o napretku, ali i izveštajima nezavisnih organizacija kao što je Freedom House, stanje u domenu demokratije, građanskih sloboda (naročito medijskih) i vladavine prava u Srbiji nalazi se u fazi stagnacije ili nazadovanja. Brzim i suštinskim reformama u ovim, ali i u drugim oblastima, Srbija bi mogla da ubrza svoj put ka članstvu u EU. Naravno, ta dinamika neće zavisiti samo od Srbije, ali bi napretkom u ovim poljima Srbija demonstrirala da joj jeste stalo do članstva u Uniji i da to jeste njen nesumnjivi strateški cilj, čime bi bio poslat i pozitivan signal novim vlastima u Vašingtonu. Ovakvo postupanje Srbije ne bi značilo promenu politike - već samo usklađivanje delovanja u praksi sa onim što je formalno propisano kao politika Srbije, a to je ojačavanje političkih i ekonomskih institucija radi unapređenja demokratije, vladavine prava i tržišne privrede.

Takođe, bio bi poslat i signal da je Srbiji demokratija bitna i da ne želi da bude (više) u kategoriji hibridnih režima, te da bliska saradnja sa državama kao što su Kina, Rusija, Turska i Mađarska neće negativno uticati na kvalitet demokratije u Srbiji. Imajući u vidu naglasak nove američke administracije na očuvanju demokratskog poretka na mestima gde je ugrožen, ovo bi bila nesumnjivo veoma važna poruka za Bajednovu administraciju. To ne znači da SAD ne bi bile spremne da zažmure (kao što to često čine širom sveta) na ove probleme i da uprkos tome unaprede odnose sa Srbijom u slučaju popuštanja Beograda prema Prištini ili zaokreta u politici prema Moskvi i Peking. Ipak, verujemo da bi to bio daleko lošiji scenario po građane Srbije i demokratiju u zemlji, a i napomenuli smo da pitanja korenite promene spoljne politike nećemo razmatrati.

Liderstvo u formiranju Zajedničkog tržišta Zapadnog Balkana

Srbija se već postavila kao ključni zagovarač regionalne ekonomske integracije kroz lansiranje ideje o „mini-Šengenu“, koja je imala veliku podršku i tadašnje američke administracije, ali i organizacija poput Olbrajt-Stondbridž grupe. Već je pojašnjeno da će dalja ekonomska integracija Zapadnog Balkana biti jedan od ciljeva i nove administracije, pa je dobro da Srbija nastavi sa leaderskom ulogom i u narednom periodu i tako demonstrira Vašingtonu mogućnost za čvrsto partnerstvo u ovom domenu. Ovde nije reč o zanošenju idejama nove Jugoslavije ili alternativni za članstvo u EU - već o obliku dublje ekonomske integracije od koje koristi može imati ceo region. Naročitu korist od ovakve integracije može imati Srbija, kao najveća ekonomija u regionu koja ostvaruje veliki suficit u trgovini sa svim drugim ekonomijama na Zapadnom Balkanu. Podsticanjem ekonomskih integracija u regionu Srbija šalje i pozitivnu poruku Vašingtonu, singalizirajući da su joj stabilnost na Zapadnom Balkanu

i dobrosusedski odnosi prioritet. Sve ovo može biti praćeno i intenziviranjem saradnje sa susedima na političkom nivou. Dobru poruku šalje početno „otapanje leda” u komunikaciji sa Podgoricom, koje je nastupilo nakon donacije vakcina od strane srpske vlade i prvog susreta premijerke Srbije Ane Brnabić i novog premijera Crne Gore Zdravka Krivokapića. Sve bliži odnosi sa Skopljem takođe šalju dobru poruku Vašingtonu. Bili bi dobro i ako bi odnosi sa Sarajevom bili poboljšani, bez odricanja od legitimnih interesa Banjaluke i Srba u BiH. U tom kontekstu, korisno bi bilo reaktivirati neke od ranijih ideja, kao što su oživljavanje Međudržavnog saveta za saradnju, ili potpisivanje Sporazuma o specijalnim paralelnim vezama i sa Federacijom BiH. Dobar korak u tom pravcu jeste skorašnja donacija vakcina Bosni i Hercegovini i poseta predsednika Vučića Sarajevu.

Pridrţavanje dogovora postignutih u Vašingtonu septembra 2020. godine

Iako nije pravno obavezujuće, poštovanje dokumenta potpisanog u Vašingtonu od strane predsednika Vučića na susretu sa delegacijom Prištine uz prisustvo tadašnjeg predsednika Trampa vaţno je u političkom domenu. Srbija tako treba da drţi na ledu otvorenu kampanju za povlaćenje priznanja, dokle god Priština ne vodi kampanju za stupanje u članstvo međunarodnih organizacija. U operativnom delu, treba teţiiti realizaciji konkretnih odredbi, kao što su one koje se odnose na upravljanje jezerom Gazivode, izgradnju infrastrukture, ali i na konačno uspostavljanje avio-linije Beograd – Priština, a to je dogovoreno još početkom 2020. godine. Što se tiče dogovora prethodno postignutih u okviru briselskog dijaloga uz posredovanje EU, svakako da bi sprovođenje preostalih obaveza sa naše strane doprinelo poboljšanju odnosa sa Vašingtonom, ali tako nešto nije ni realno ni preporučivo dok god prištinska strana ne ispuni svoj deo obaveza i konstituiše Zajednicu srpskih opština.

Dogovor u Vašingtonu sadrţi i odredbe koje se tiču odnosa prema drugim akterima. Obećanje da se 5G mreţa neće nabavljati od „nepouzdanih” dobavljača može se tumačiti široko, ali je jasno da se tu misli prevshodno na Kinu, pa bi izbegavanjem nabavke ovakve opreme od strane kineskih kompanija Srbija poslala poruku da drţi reč i poštuje obećanja. Imajući u vidu intenzivnu saradnju sa Kinom u drugim domenima, to ne bi trebalo da stvori veće političke probleme na relaciji Beograd - Peking. Takođe, poštovanje odredbe o radu na diversifikaciji energetske izvora bi trebalo da smanji gasnu zavisnost Beograda od Moskve i na taj naćin pošalje pozitivnu poruku Vašingtonu i u ovom domenu. To ne znaći da bi time Srbija promenila svoju politiku i okrenula leđa Moskvi. Naprotiv, diversifikacija izvora energenata je proklamovani cilj Srbije i njen nesumnjivi interes kako bi se ostvarila puna energetska bezbednost, tako da obećanje dato u Vašingtonu s tim u vezi nije predstavljalo zapravo ništa novo.

Najproblematičniji deo koji se odnosi direktno na trećeg aktera bila bi selidba ambasade Srbije iz Tel Aviva u Jerusalim. Imajući u vidu da bi ovo moglo naškoditi odnosima Srbije sa drugim državama i sa EU, a da nova američka administracija verovatno neće naročito insistirati na sprovođenju i ove tačke sporazuma, deluje da bi ovde bilo moguće odlaganje, a možda i odustanak od sprovođenja ove odluke bez većeg negativnog uticaja na odnose sa SAD. Naravno, ovakva odluka ima direktne reperkusije i na odnose sa Izraelom, arapskim državama, Turskom, EU, Rusijom i Kinom, što nije tema naše analize, pa zbog toga nećemo ići u preporučivanje šta raditi u ovom konkretnom slučaju, već je dovoljno konstatovati da je ovo odredba dokumenta koja je za Trampovu administraciju bila jedna od ključnih, ali koja za Bajdenov tim neće biti toliko važna.

Usklađivanje retorike prema velikim silama u izjavama zvaničnika

Nastojanje da se održe dobri odnosi sa svim velikim silama bi trebalo da bude praćeno i ujednačenom retorikom zvaničnika kojima se komentarišu odnosi sa ovim državama. Deluje da to poslednjih godina nije slučaj. Za razliku od izjava izuzetne bliskosti sa Kinom (gde je svakako najbolji primer upotreba sintagme „brat Si” za kineskog predsednika Đinpinga od strane predsednika Srbije Vučića), kao i isticanja tradicionalne bliskosti sa Rusijom i predsednikom Putinom (koja je, doduše, u poslednje vreme u opadanju i sa sve više trzavica) - u retorici prema SAD je uglavnom postojala neutralna retorika kod srpskih zvaničnika. Sa druge strane, mediji bliski vlasti mahom su kreirali negativan narativ o srpsko-američkim odnosima.

U skladu sa svojom spoljnom politikom, Srbija ne bi trebalo da ima disparitet u retorici prema velikim silama, već da nastoji da približnim tonom govori o njima - uz dodatno isticanje članstva u EU kao strateškog cilja. Primeri doskorašnje pozitivne retorike srpskih vlasti prema Nemačkoj, ili sadašnje veoma pozitivne retorike prema Francuskoj uprkos neslaganjima u vezi sa nekim pitanjima, mogu biti okvir kako se i prema SAD može graditi stabilnija i prisnija retorika u zvaničnim izjavama. Sa druge strane, treba izbegavati i izjave izuzetne srdačnosti na nivou „bratstva” u odnosu prema jednoj velikoj sili, već treba nastojati da se retorika sa naglaskom na pozitivne aspekte i bez hiperbolisanja primenjuje jednako prema svima. Tako će se izbeći mogućnost antagonizacije Vašingtona zbog preterane bliskosti prema, pre svega, Pekingu.

Jasnije naglašavanje stavova u spoljnoj politici Srbije koji su podudarni sa SAD

U mnogim pitanjima u spoljnoj politici gde su sukobljeni interesi Zapada i Rusije i Kine, Srbija trenutno nastoji da balansira i da se postavlja neutralno. Jedan od takvih primera jeste odnos prema ukrajinskoj krizi, gde Srbija ne priznaje

aneksiju Krima od strane Rusije i formalno poštuje suverenitet i teritorijalni integritet Ukrajine, ali se ne usklađuje sa merama EU uvedenim protiv Moskve i određenih ruskih državljana tim povodom. No, iako Srbija često ističe da neće uvesti sankcije protiv Rusije (verovatno se nadajući i da će, do trenutka izvesnog stupanja Srbije u članstvo EU, ove sankcije biti ad acta), daleko se ređe ističe poštovanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Ukrajine. Kako bi se postigla potpuna izbalansiranost, Srbija treba i da glasnije istakne nedvosmislenu principijelnu podršku integritetu Ukrajine, te da pokuša da i odnose sa Kijevom podigne na što viši nivo i time demonstrira Vašingtonu i Briselu da to što ne želi da kažnjava Moskvu - ne znači da je protiv Kijeva. U tom kontekstu, moglo bi se čak i razmišljati o usaglašavanju sa onim deklaracijama koje retorički podržavaju integritet Ukrajine, a kojima se ne uvode restriktivne mere protiv Rusije.

U tom duhu, Beograd bi trebalo da razvije i strategiju za uvećanje procenta usklađivanja sa spoljnom politikom EU, koje je sastavni deo Poglavlja 31 u pregovorima o pristupanju Srbije EU. Približavanje EU u ovom domenu značilo bi i približavanje pozicijama SAD, a sve to naišlo bi na pozitivan prijem u Vašingtonu. To je moguće postići i bez promene spoljne politike i narušavanja odnosa sa Kinom i Rusijom. Dobar deo spoljnopolitičkih deklaracija sa kojima se Srbija ne usklađuje nemaju direktne veze sa Moskvom ili Pekingom, već su rezultat težnje za što bližim bilateralnim odnosima Beograda sa državama koje su „meta” ovih deklaracija, ili posledica stava datih država prema kosovskom pitanju. No, to ne znači da bi sve te države promenile stav prema Kosovu* i kada bi se Srbija uskladila sa deklaracijama EU usmerenim protiv njih - kao što Belorusija to nije učinila letos kada se Srbija uskladila sa deklaracijom EU u kojoj se osuđuje nedemokratski izborni proces i hapšenje demonstranata u Minsku. Dakle, usklađivanje sa deklaracijama EU čija meta nisu Moskva ili Peking i koje neće dovesti do momentalnog priznanja Kosova* od strane targetiranih aktera način je kako povećati usklađenost spoljne politike sa zapadnim akterima.

Promptno odgovaranje na globalne inicijative SAD

Za razliku od Trampove administracije, Bajdenova će biti veoma agilna u pokretanju globalnih multilateralnih inicijativa kojima bi se tražio odgovor na globalne izazove. Brzo i konkretno pridruživanje ovakvim inicijativama koje bi se mogle odnositi na klimatske promene, terorizam, migracije ili slične globalne izazove, poslalo bi dobru poruku Vašingtonu u budućnosti. Dobar primer za ovakvo delovanje u prošlosti bilo je pridruživanje Koaliciji za borbu protiv Islamske države 2014. godine, koju su predvodile SAD. Saradnja sa Srbijom u ovom domenu, kao i prihvatanje dva oslobođena zatvorenika iz Gvantanama i postupanje prema migrantima, bili su posebno hvaljeni od strane SAD, pa i od tadašnjeg potpredsednika Bajdena. Osim toga, Srbija ima i sopstveni interes u adresiranju globalnih izazova, rizika i pretnji, jer one ne poznaju granice. S tim

u vezi, Srbija bi trebalo da javno podrži i da ima značajnu ulogu na Klimatskom samitu i na globalnom Samitu za demokratiju koje Bajden planira da organizuje u narednom periodu. Paralelno sa tim, Srbija bi trebalo da nastavi sa aktivnim delovanjem u međunarodnim organizacijama, a naročito u okviru sistema UN, što pozitivno utiče i na njenu ukupnu međunarodnu reputaciju.

Nastavak i dodatno produbljivanje saradnje u sektoru bezbednosti

Saradnja u sektoru bezbednosti Srbije i SAD kontinuirano je dobra od ulaska Srbije u Partnerstvo za mir (PzM) pre 15 godina. Različiti vidovi saradnje u ovom sektoru - od partnerstva sa Nacionalnom gardom Ohaja, preko razmene informacija i saradnje u suzbijanju terorizma i trgovine drogom, pa sve do zajednički vojnih vežbi u sklopu saradnje Srbije sa NATO kroz PzM - obostrano su ocenjivani kao primer kako treba da funkcioniše saradnja dve države i u drugim oblastima. Kada je prošle godine otkazala vežbe sa Belorusijom, Srbija je, kako bi poslala poruku izbalansiranosti, donela odluku o privremenoj suspenziji aktivnosti i sa drugima (iako sa zemljama NATO vežbe u tom periodu nisu bile ni planirane). Situacija sa pandemijom dodatno je uticala na manji intenzitet zajedničkih vežbi. Bilo bi dobro što pre saradnju vratiti u standardne okvire, čim to omogući epidemiološka situacija - a poželjno bi bilo ovu saradnju i produbiti u obostranom interesu, bez narušavanja vojne neutralnosti Srbije koju SAD uvažavaju. Na taj način će se poslati i pozitivna politička poruka novom rukovodstvu u Vašingtonu o dobroj volji za saradnjom u ovoj krucijalnoj oblasti. Takođe, saradnja sa američkim kontingentom KFOR-a veoma je važna za bezbednost Srba na Kosovu i Metohiji.

Rad na rešavanju otvorenih pitanja

Konačno, Srbija bi trebalo da reši otvorena pitanja u bilateralnim odnosima sa SAD. Pre svega, neophodno je konačno procesuirati odgovorne za ubistvo braće Bitići iz 1999. godine. Sudski epilog ovog zločina bio bi snažan signal Vašingtonu o napretku Srbije u domenu nezavisnosti pravosuđa i reforme sektora bezbednosti, kao i rešenosti da se kazne oni koji su u prošlosti činili zlodela. To bi bio i dobar argument za dalje insistiranje na kažnjavanju zločina koje su počinili pripadnici OVK i za zahtevanje od nove američke administracije da pruži potpunu pomoć i podršku u radu Tribunalu za zločine OVK, kako se ne bi desilo da zločini nad Srbima i Albancima koji su bili politički protivnici OVK i ovoga puta ostanu nekažnjeni, kao što je to bio slučaj u brojnim procesima pred Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju u Hagu.

SARADNJA SA UTICAJNIM TINK-TENKOVIMA

Delovanje tink-tenkova¹ u domenu spoljne politike prisutno je više od jednog veka, a Amerika se identifikuje kao kolevka modernih oblika ovih organizacija. Tokom jednog stoleća, u nekoliko talasa, razvio se ogroman broj tink-tenkova. Po njihovoj brojnosti, ali i uticaju na unutrašnje i međunarodne prilike, Amerika prednjači u odnosu na ostatak sveta. Kako to ističe Ričard Has, aktuelni predsednik Saveta za spoljne odnose, „od mnogo uticaja na formulisanje spoljne politike SAD, uloga tink-tenkova je najveća, a najmanje cenjena”. Istraživanje sprovedeno početkom 21. veka pokazuje da više od 90% novinara i stafera u Kongresu smatra da ovi „rezervoari znanja” imaju snažan uticaj.

Srbija uticaj ovih ekspertskih tela nije uspela da prepozna. Štaviše, akteri koji su je prethodnih decenija sputavali u ostvarivanju nacionalnih interesa ili su imali suprotstavljene težnje, bili su znatno promućurniji i efikasniji. Tek poslednjih godina naša država je preduzimala nešto značajnije napore da promovise vlastite interese kroz organizacije kao što je Atlantski savet (The Atlantic Council), Nemački Maršalov fond Sjedinjenih Američkih Država (GMF) i Američko-izraelski komitet za javne poslove (AIPAC). Ipak, ti pokušaji nisu dovoljni. Da bi Srbija unapredila proces pridobijanja političkih odlučilaca i javnosti u Sjedinjenim Državama za svoje interese potrebno je da preduzme sledeće korake:

DUBINA I SADRŽAJNOST - Kako je već navedeno, predstavnici Srbije su poslednjih godina imali prilike da saraduju sa organizacijama kao što su Atlantski savet, GMF i AIPAC. Međutim, uglavnom je bila reč o ad hoc oblicima saradnje gde politički predstavnici Srbije (po pravilu je reč o najvišim državnim zvaničnicima) učestvuju na događajima navedenih „rezervoara znanja”. Srbija mora, koordinisano sa civilnim sektorom u Srbiji i dijasporom, da razvije dublje, sadržajnije, pa i institucionalizovane oblike saradnje sa najznačajnijim tink-tenkovima u Sjedinjenim Državama.

STRATEGIJA, INKLUZIJA, KOORDINACIJA I SREDSTVA - Logično je da posao unapređivanja interesa Srbije u SAD ne može da padne isključivo na diplomatsko-konzularna predstavništva. Zato politički odlučioци u Srbiji moraju da imaju dovoljno mudrosti i vizije kao bi u procesu unapređivanja državnih interesa u SAD, pored diplomatske mreže, iskoristili sve raspoložive resurse: organizacije građanskog društva u Srbiji, dijasporu i uticajne pojedince. Naravno,

¹ Tink-tenk predstavlja grupu mislilaca ili organizaciju koja uglavnom deluje nezavisno od države ili vlade i čiji delokrug posla obuhvata istraživanje, analizu i diskusiju o brojnim pitanjima. Kroz praktičan policy pristup oni premošćavaju jaz između akademskih institucija i političkih zvaničnika. Cilj ovih grupacija jeste uticaj na pravce unutrašnje ili spoljne politike jedne ili više država. Ipak, njihovo delovanje ne podrazumeva isključivo usredsređivanje na donosiocе odluka. Tink-tenkovi često podstiču rasprave, kreiraju narative, oblikuju stavove javnog mnjenja, premošćavaju unutrašnje i međudržavne razlike i proizvode/pripremaju kadrove za buduće administracije.

potrebno je uspostaviti koordinacioni tim sačinjen od političkih predstavnika, predstavnika Odeljenja za Severnu i Južnu Ameriku Ministarstva spoljnih poslova i drugih aktera koji bi izradio plan delovanja i permanentno motrio na njegovu realizaciju. Potrebno je uložiti i značajna sredstva, ali će izvesno korist daleko premašiti ulaganja.

PROAKTIVNOST - Za razliku od reaktivnog pristupa koji baštini već tri decenije, Srbija mora da bude u stanju da izgradi proaktivni pristup. Nije dovoljno da predstavnici Srbije učestvuju na događajima koje organizuju tink-tenkovi u SAD, već da, koliko je to u njihovoj moći, postavljaju agendu. Primera radi, Savet za spoljne odnose (CFR) će 29. jula 2021. godine navršiti 100 godina postojanja. S obzirom na to da je osnivanje ove organizacije tesno povezano sa vilsonijanskim idejama, zašto ne bi Srbija pomogla CFR-u u obeležavanju veka trajanja i zajedno sa ovom institucijom organizovala događaj(e) npr. o Vilsonovoj ulozi na Pariskoj mirovnoj konferenciji ili idejama koje su oblikovale međunarodni poredak posle Velikog rata? Na taj način, učesnici događaja bi podsetili javnost SAD na srpsko-američko prijateljstvo u tom periodu, a Srbija bi imala prilike da dalje razvija odnose sa ovom organizacijom. Takođe, imajući u vidu da je veliki broj pripadnika sadašnje administracije bio angažovan u Brukingsu, a da je jedna od ključnih oblasti interesovanja ove organizacije liderstvo kod žena, zašto ne bi premijerka Srbije inicirala zajednički virtuelni događaj sa Brukingsom na ovu temu? I na taj način bi Srbija gradila pozitivan imidž kod američke javnosti, ali i establišmenta.

URAVNOTEŽEN PRISTUP – Američki tink-tenkovi su neprofitne i partijski nezavisne organizacije koje se često dele na konzervativne, centrističke i liberalne/progresivne. Ipak, iako su nezavisne, teško je poreći da naginju ka nekoj od partija, posebno poslednjih godina. U situaciji kada 9 od 10 liberala glasa za demokratske kandidate, a isti broj konzervativaca za republikance, jasno je da se ova ušančenost prenela i na tink-tenkove. Danas se uzima kao datost da su Brukings i GMF naklonjeniji Demokratskoj, dok su Fondacija Heritedž (The Heritage Foundation) i Američki institut za preduzetništvo (The American Enterprise Institute for Public Policy Research) vrednosno bliski Republikanskoj partiji. Uprkos činjenici da demokrate danas drže gotovo sve poluge vlasti u Americi, Srbija mora da gaji izbalansiran pristup prema tink-tenkovima u SAD. Oslanjanje isključivo na one vrednosno bliske partiji na vlasti može biti pogrešno – kao u metafori stavljanja svih jaja u jednu košaru. Na primer, Fondacija Heritedž nije imala značajnog uticaja na Karterovu administraciju,

ali je njihova publikacija „Mandat za promenu” poslužila kao vodilja u prvom Reganovom mandatu. Iz navedenih razloga, ali i činjenice da balkanska politika SAD prevazilazi partijske linije, neophodno je da Srbija razvija odnose sa organizacijama sa obe strane ideološko-vrednosne ose.

PRIORITIZACIJA – Poželjno je, iako izrazito zahtevno, da Srbija održava najviši mogući intenzitet odnosa sa Brukingsom, CFR-om i Heritedžom. Prvo, jer imaju ogroman uticaj na američko javno mnjenje i političke odlučioce i drugo, jer su kroz istoriju proizveli pregršt članova administracije. Paradoksalno je na primer da je Priština ostvarila bliže odnose sa Heritedžom, iako je, s obzirom na to da ova organizacija baštini konzervativno-hrišćanske vrednosti, Beograd imao značajno bolje polazne pozicije. Naravno, jasno je da Srbija nema ljudskih i materijalnih resursa da permanentno održava aktivnosti i kontakte sa svim tink-tenkovima u SAD (ima ih preko 2000), pa ni svim uticajnim (preko 100). Zato je potrebna strategija delovanja u kojoj je nužno definisati šta Srbija želi i kojim koracima do toga da dođe. Na primer, ukoliko Srbija želi da ostvari uticaj kroz Sekretarijat odbrane SAD, logično je da gaji što je moguće bliže odnose sa RAND korporacijom, kao što bi joj Heritedž bio značajan u očuvanju kosovsko-metohijske kulturne baštine.

SVE JE LIČNO – U američkoj politici je puno toga, ako ne i sve, lično. Trampa je bio takav glas, slično je i sa Bajdenom, ali i sa ljudima iz tink-tenkova. Zato, na primer, za našu diplomatiju nisu zanemarljive informacije ako se zna da su Toni Gardner (nekadašnji ambasador SAD u EU) i Toni Blinken dugogodišnji porodični prijatelji i zaljubljenici u fudbal. Takođe, nije nevažno to što je Robert Kejgan (spoljnopolitički analitičar, novinar i osnivač nekoliko uticajnih tink-tenkova) suprug Viktorije Nuland, a Sara Ratke (advokatica iz Ohaja) bliska prijateljica Džejka Salivena. Naravno, treba imati na umu da je Madlen Olbrajt uticajan član brojnih tink-tenkova (CFR, Aspen, CSIS). Pored nekadašnje državne sekretarke, postoji čitav krug ljudi koji u svom delovanju ili pisanju nije bio naklonjen Srbiji. Među njima se ističu Edvard Džozef, Danijel Server, pa i Januš Bugajski. Takva situacija nije ohrabrujuća. Nije ni deprimirajuća, ali je važno da potencijalni izazovi budu unapred poznati.

PODUDARNI INTERESI – Srbija će morati da uloži puno truda i napora kako bi ostvarivala svoje interese u Sjedinjenim Državama. Neka vrata će biti zaista teško otvoriti. Ipak, postoje i vrata koja su već odškrinuta, odnosno, tink-tenkovi sa kojima Srbija ima visok nivo

podudarnosti interesa, a koji imaju snažan uticaj u SAD. S obzirom na to da je Srbija posvećena čuvanju sećanja na holokaust i antifašističku borbu za vreme Drugog svetskog rata, organizacije kao što su AIPAC, J-Street i Američko-jevrejski kongres (American Jewish Congress) nameću se kao prirodni partneri. Pored pridobijanja jevrejske zajednice, Srbija bi kroz saradnju sa ovim organizacijama dobila i naklonost širokog kruga američkih evangelista, inače izuzetno brojne religijske grupacije u SAD. Takođe, imajući u vidu da Srbija nije prepoznata kao država koja bi u oblasti demokratije i ljudskih prava mogla (makar u ovom trenutku) da gradi svoju nišu i partnerstva sa američkim tink-tenkovima, oblast u kojoj bi mogla da računa na više uspeha jeste oslanjanje na tradicionalne vrednosti. Fondacija Heritedž je, moguće, prava adresa za promovisanje takvih ideja.

DOPIRANJE DO NOVE AMERIČKE ADMINISTRACIJE KROZ KONSALTING FIRME

Pored tink-tenkova, uticaj na spoljnopolitička opredeljenja mogu imati i konsultantske kuće. Oni su „rezervoari znanja“, ali su ponešto više od tink-tenkova usmereni ka biznisu. Grade biznis strategije, pomažu u donošenju važnih odluka i procenjuju geopolitičke i lokalne rizike. Ovde se može, s pravom, postaviti pitanje zašto autori analize smatraju da bi ovakve vrste firmi mogle da koriste Srbije u procesu unapređivanja njenih interesa u SAD? Iz dva razloga verujemo da bi mogle. Prvo, imajući u vidu mrežni karakter ovih firmi, one nisu usmerene samo na biznis zajednicu nego i na vlade. Drugo, kao što se može pročitati na početku ove analize, neki od ključnih ljudi u Bajdenovoj administraciji dolaze iz sveta konstaltinga. Kad se pogleda način na koji funkcioniše američka visoka politika, to je i logično, jer posle „služenja državi“ istaknuti pojedinci počinju da rade za sebe, unovčavajući svoje znanje, iskustvo i kontakte koje imaju, kako u Americi tako i drugim delovima sveta.

Dve konsultantske firme, Olbrajt-Stonbridž grupa (Albright Stonebridge Group, ASG) i WestExec Advisors (WEA), mogu biti posebno značajne u kontekstu unapređivanja interesa Srbije u SAD. Zašto? Činjenica da su Linda Tomas Grinfeld, Viktorija Nuland, Filip Gordon, Moli Montgomeri i Amanda Slout snažno povezani sa ASG-om, a Toni Blinken i Avril Hejnz (direktorka CIA) sa WEA, govori za sebe. Bez ikakve sumnje, ima firmi duže tradicije i bogatijeg iskustva u ovoj oblasti, ali bi intenzivna saradnja Srbije i srpskih kompanija sa ovim firmama, čini se, olakšala dopiranje do „uha“ administracije.

Olbrajt-Stonbridž grupa² je konsultantska kompanija na čijem je čelu bivša američka ambasadorica pri Ujedinjenim nacijama i državna sekretarka, Medlin Olbrajt. Vremenom, firma je, između ostalog, zahvaljujući jakim kontaktima u vrhu Demokratske partije i Obamine administracije, postala jedna od vodećih u svojoj oblasti, sa klijentelom koja se kreće od vlada do najmoćnijih kompanija sveta. Da bi se dobio „zlata vredan savet“ oni koji su zainteresovani imaju na raspolaganju bivše ministre, ambasadore i najviše državne službenike, ne samo iz Sjedinjenih Američkih Država nego i iz najvažnijih zemalja i regiona sveta.

U vreme Trampovog predsednikovanja, Olbrajt-Stonbridž grupa bila je sigurna luka i utočište za mnoge koji su posle poraza Hilari Klinton na izborima 2016. godine čekali svoju priliku za povratak na vlast ili pak za one koji su želeli da koristeći stečena znanja i veze u zemlji i inostranstvu, poboljšaju sopstvenu finansijsku situaciju. Iako je cela ova oblast poslovanja pod budnim okom javnosti, uvek ostaje prostor za trgovinu uticajem i iskorišćavanje maglovite razlike između javnih i privatnih interesa. Dovoljno je da vas neko spoji sa onim ko odlučuje, da kaže neku lepu reč o vama ili da se vaša stvar popne lestvicu više na inače uvek zgusnutoj agendi američke spoljne i bezbednosne politike, pa da se poslovanje sa ovakvim akterima isplati. To naravno ne znači da vam poslovanje sa njima može pomoći uvek i na svakom mestu, ali ne može ni da naškodi, to je sasvim sigurno.

Primeru radi, bilo bi mudro da Srbija angažuje ASG za konsultantski posao izrade strategije za unapređivanje biznis i investicionog okruženja. Dodatno, jedna od oblasti saradnje sa vladom Republike Srbije mogla bi da se odvija i kroz doprinos ASG-a u izradi strategije komunikacije, bilo sa društvom ili biznis zajednicom. Činjenica da prezime Olbrajt dobro para uši javnosti u Srbiji, treba to reći - i sa pravom, ne bi trebalo da predstavlja neprelaznu prepreku. Prvo, jer bi se time pokazao strateški pragmatizam Srbije, toliko potreban u vremenu stalnih previranja i turbulencija u globalnim odnosima. I drugo, jer bi se time, u najmanju ruku, snizio intenzitet negativnog prizvuka Srbije kod nekih od ključnih aktera američke politike tokom 90-ih godina, a koji i danas imaju značajan uticaj.

WestExec Advisors je firma za konsalting i strateško savetovanje koju su 2017. godine osnovali Toni Blinken (aktuelni državni sekretar SAD), Mišel Flurnoj (podsekretarka zadužena za politiku u Sekretarijatu odbrane SAD od 2009. do 2012. godine) i drugi bivši članovi Obamine administracije. Ime je dobila po Aveniji u Vašingtonu gde se nalazi parking za zaposlene u Izvršnoj kancelariji

² Kompanija je osnovana 2009. godine spajanjem „Stonebridge International“ i „Albright Group“ i po rečima njenih osnivača, cilj udruživanja snaga bio je da se stvori „vrhunska firma za globalnu strategiju koja će pomagati klijentima da se snadu u situacijama u kojima se ukrštaju interesi finansijskog kapitala, vlada i civilnog društva širom sveta.“ U vreme osnivanja, na čelu firme su, pored gospođe Olbrajt, bili i Semjuel „Sendi“ Berger, bivši savetnik za nacionalnu bezbednost u drugoj Klintonovoj administraciji i bivši republikanski senator iz Njujorka, Voren Radman.

predsednika SAD. Pored tima sa zapanjujućim iskustvom iz različitih oblasti, karakteriše ih dubinska analiza investicionih rizika, bilo globalnih ili lokalnih, kao i odlična priprema za prodor na nova tržišta. Iako se pretpostavlja da su saradivali sa nekim od najmoćnijih farmaceutskih, finansijskih i trgovinskih kompanija, svi sporazumi su im podvrgnuti klauzuli o neotkrivanju. S punim pravom se veruje da će im sa angažovanjem rukovodstva na nekim od ključnih mesta u Bajdenovoj administraciji uticaj dodatno ojačati.

Postoji veliki broj načina na koji bi Srbija i kompanije iz Srbije mogle da ostvare saradnju sa WEA. Imajući u vidu da kompanija Telekom ima želju da izvrši snažniji prodor na tržišta Zapadnog Balkana, zašto ne bi u pomoć prizvala ovu američku firmu? Prvo, znatno bi uvećala šansu za ekspanziju biznisa i uvećanje svog prisustva u regiji i drugo, vrlo verovatno bi približila Srbiju Bajdenovoj administraciji. Sa druge strane, ne bi bilo zgoreg da i Srbija angažuje ovu firmu u jednoj od oblasti WEA ekspertize čije ime glasi „Upravljanje rizika povezanih sa Kinom u eri strateškog nadmetanja“. Time bi Srbija smanjivala rizik od ulaska u konflikt sa SAD usled intenzivne ekonomske saradnje sa Kinom, a opet, približila bi se vidokrugu nove američke administracije.

JAČANJE SRPSKOG KOKUSA U KONGRESU SAD

OTKRIVANJE KOKUSA: ZASTUPANJE INTERESA SRBIJE U KONGRESU SAD - Srpski kokus u američkom Kongresu osnovan je 2004. godine. Namera ustanovljenja ovog institucionalnog oblika promocije srpskih interesa i srpsko-američke saradnje unutar predstavničkog tela je višestruka. Počevši od potrebe poboljšanja kvaliteta opštenja i dvosmerne komunikacije, preko podizanja svesti o pitanjima od interesa za srpsko-američke odnose pa sve do unapređenja prijateljstva dveju država i naroda. Kokusu su na raspolaganju raznovrsna pravno-politička sredstva kojima se navedeni ciljevi operacionalizuju kroz pojedinačne i konkretnije, i posledično ostvaruju. Jednostavnost načina na koji se kokusi formiraju, uz dva potpisa kopredsedavajućih čija se notifikacija upućuje administrativnom odboru, rodila je pregršt raznovrsnih pitanja oko kojih se kokusi stvaraju te se „nacionalni ili etnički“ kokusi često gube u šumi nekoliko desetina (čak i stotina) drugih, i za američke nacionalne interese važnijih oblasti.

Podatak kome se putem Vikipedijine stranice o kongresnim kokusima SAD može pristupiti, a to je izvor prvih informacija mnogih korisnika interneta, ukazuje na poražavajuću činjenicu da su članovi Srpskog kokusa jedino Ted Po (republikanac), čije je mesto nakon penzionisanja zauzeo Stiv Stivers (republikanac), i Emanuel Kliver (demokrata). Svega dvojica članova u telu koje broji ukupno 535 predstavnika (435 u Predstavničkom domu, 100 u Senatu).

Istina je, doduše, posve drugačija s obzirom da nešto relevantniji podaci ukazuju da članstvo Srpskog kokusa broji 6 demokrata, 5 republikanaca, odnosno ukupno 11 članova Kongresa. Još četvero republikanaca pristupilo je Srpskom kokusu tokom februara 2021. godine što je dobar pokazatelj nastojanja da se Srpski kokus kvantitativno i planski ojača u budućnosti. Prema svedočenju Borka Stefanovića, tadašnjeg člana diplomatskog osoblja ambasade Srbije u Vašingtonu, prilikom formiranja septembra 2004. godine Srpski kokus je brojao 17 članova, a ubrzo je svoj sastav „proširio” na preko 30 ličnosti kako iz Predstavničkog doma, tako i Senata. Nesaglasnost brojki u zavisnosti od izvora podataka kao i nepostojanje zvanične informacije o tome na, primera radi, zvaničnoj internet prezentaciji ambasade Srbije u SAD, alarmantan je poziv da se to pitanje uredi i predstavi javnosti na adekvatan način.

Pobude za stvaranje i relevantnost delovanja kokusa zaslužuju detaljnu elaboraciju, ali je na ovom mestu važno ukazati na nekoliko istaknutih karakteristika koje uveravaju u značaj takvog poduhvata.

ČLAN KOKUSA JE UPUĆEN U NACIONALNE INTERESE SRBIJE - Ličnosti koje su pripadnici određenog kokusa mogu u bliskoj budućnosti da zauzmu važne funkcije u drugim granama vlasti, pre svega izvršnoj, i tako dođu do neposrednijeg uticaja na politiku prema Srbiji i regionu. To je, na primer bio slučaj sa Majkom Pensom koji je svojevremeno, pre nego što je postao potpredsednik (2017-2021) ili guverner Indijane (2013-2017) bio predstavnik ove države u Predstavničkom domu i član Srpskog kokusa. Još jedan važan kriterijum prilikom ostvarivanja cilja jačanja Srpskog kokusa jeste dvopartijska podrška. Kako bi se potencijalno podnete rezolucije, učešća u diskusijama ili delovanje ka suzbijanju kampanje koja je protivna srpskim nacionalnim interesima dičile visokim stepenom legitimnosti, nužno je da sadrže što širu podršku. Jedan od načina na koji bi se legitimnost utvrdila jeste upravo pribavljanje podrške oba tabora, i demokratskog i republikanskog. Zato je nužno održavati takvu partijsku ravnotežu i unutar kokusa. Važno je i održavati individualne kontakte sa pripadnicima kokusa, sa njihovim „staferima” (pomoćnicima, savetnicima), kako bi se obezbedili uslovi za pravovremeno delovanje i stalnu upućenost u njihovu agendu. Naravno, to bi bio posao predstavnika diplomatske misije Srbije u Vašingtonu što posledično nameće nužnost kadrovske snaženja i same misije.

Parlamentarna diplomatija koja podrazumeva i organizovanje poseta državi čijem kokusu kongresmen pripada još jedan je od načina na koje se može delovati. Premda se mogu evidentirati sporadične posete Srbiji koje su realizovane u prethodnom periodu, čini se da se intenzitet ovakvih poseta može povećati, naročito u pogledu organizovanja poseta pomoćnika senatora ili članova Predstavničkog doma.

VELIČINA KOKUSA: VIŠE NIJE NUŽNO I BOLJE - Brojnost članova kokusa nije pouzdan indikator kvaliteta njegovog delovanja. Moraju se imati u vidu činjenice poput onih koje govore o tome da su kongresmeni često članovi nekoliko desetina kokusa. Njihova fokusiranost na srpsko-američke odnose srazmerno opada brojnošću kokusa kojima kongresmeni pripadaju. Sticanjem uvida u sadržaj internet prezentacija kongresmena dolazi se do podataka da su pojedini članovi preko 50 kokusa. Teško je očekivati jednaku posvećenost svakom od pitanja oko kojih su ti kokusi okupljeni. Osim toga, brojnost članova Srpskog kokusa često i varira te je teško ustanoviti na duži rok iole stabilnu strukturu ovog, inače labavog institucionalnog oblika delovanja unutar Kongresa. U javnosti dostupnim podacima (internet stranice kongresmena) ponekad se nalaze i zbudjujući podaci o tome da li je pojedinac zaista član Srpskog kokusa. Zato je važno usmeriti se na pribavljanje podrške onih kongresmena koji u svojim distriktima imaju značajnije biračko telo srpskog porekla i na taj način postići viši stepen njihove odgovornosti u radu Srpskog kokusa. Važno je i, osim pomenute dvopartijske podrške, steći naklonost oba doma Kongresa. Značajno je da se aktivnosti podjednako sprovode i u Predstavničkom domu, i u Senatu. Jasno je da će biti užasno teško postići da članovi Srpskog kokusa postanu istaknuti kongresmeni i senatori kao što su Mič Mekonel, Čak Šumer, Elizabet Voren, Ejmi Klobučar, Džim Klajburn ili Kevin Mekarti. Uostalom, čak i da postanu bilo bi teško da, usled ograničenog vremena, posvete značajno vreme radu u kokusu. Sa druge strane, bilo bi poželjno uključiti ambiciozne kongresmene i senatore koji bi u budućnosti mogli biti važni šrafovi predsedničkih administracija, pa i sami predsednici. Imena Tima Skota, Temi Dakvort, Korija Bukera, Meta Gejca, Konora Lemba, Rašide Tlaib i Hoakina Kastru, samo su neka od onih koja će se, po našem sudu, dugo pamti.

NEOBAVEZUJUĆE ČLANSTVO, NEOBAVEZUJUĆI ISHODI DELOVANJA

- Ono što je svakako relevantno a i merljivijio, jesu konkretne aktivnosti koje su do sad podsticane zahvaljujući kokusu. One mogu poprimiti raznovrsne oblike, a u dosadašnjem radu Srpskog kokusa mogu se identifikovati otvorena pisma upućivana nosiocima funkcija izvršne vlasti (uključujući i predsednika) ili rezolucije podnete telima Kongresa o pitanjima vitalnog interesa za Srbiju. Tu su svakako i aktivnosti detaljnog informisanja, objašnjavanja i pridobijanja podrške za sopstvene interese u susret značajnim slušanjima koja se organizuju u odborima Kongresa. U prvim godinama postojanja Srpskog kokusa zabeležene su rezolucije i pisma koja su za cilj imala pribavljanje podrške za kompromisno rešavanje kosovskog pitanja, isticanje martovskog pogroma 2004. na Kosovu i Metohiji ili zalaganje za podršku reformama koje se sprovode u Srbiji. Naravno, jednako važne su bile aktivnosti usmerene ka suzbijanju negativne kampanje o Srbiji čiji su nosioci bili članovi kokusa drugih zemalja našeg regiona. Međutim, osim informativne uloge, u zakonodavnom pogledu nisu zabeleženi značajniji uspesi, što nije bilo realno ni očekivati. Delatnost kokusa kao svojevrsne

interesne grupe unutar Kongresa mora se posmatrati u dugoročnoj perspektivi i mora biti vođena doslednošću, kontinuitetom i upornošću, a ne prostim vrednovanjem kratkoročnih političkih (i pravnih) ishoda.

VEĆA VIDLJIVOST, VIŠI STEPEN ZAINTERESOVANOSTI - Pokušaj pravilne artikulacije srpskih nacionalnih interesa u Kongresu SAD podrazumeva plansko i fokusirano delovanje ka ličnostima istaknute relevantnosti za spoljne poslove. Međutim, kako je manjak slobodnog vremena kongresmena ponekad nepremostiva prepreka za ostvarivanje neposrednih kontakata, važno je unaprediti vizuelni identitet Srpskog kokusa u sajber prostoru. Teškoće sa identifikacijom članova kokusa bile bi prenebregnute izradom veb stranice na kojoj bi osim njihovih imena stajale informacije o izvršenim i planiranim aktivnostima, a prijemčivost sadržaja bila bi adekvatna platforma za brzo deljenje informacija sa širom javnošću, ali i drugim kongresmenima i njihovim pomoćnicima. Takođe, kokusima nije strana ni izrada logotipa i svojevrsno brendiranje ovog vida delovanja u Kongresu te bi bilo korisno učiniti i na taj način vidljivim postojanje Srpskog kokusa.

PRODUBLJIVANJE ODNOSA SA DIJASPOROM

Dijaspora je kroz istoriju Srbiji dala mnogo. Više od veka predstavlja svojevrsna eksterna pluća naše države. Kada Srbija nije mogla da diše, umesto nje je disala dijaspora. Bez preuveličavanja, pokazano je to u bezbroj situacija. Primera radi, preko 7.000 Amerikanaca srpskog porekla dobrovoljno se priključilo srpskoj vojsci tokom Balkanskih ratova, a više od 14.000 u Velikom ratu. U istom periodu paralelno je funkcionisala lobistička i propagandna mašinerija predvođena Mihajlom Pupinom, Jelenom Lozanić Frontingem i drugim Srbima-Amerikancima. O milijardama dolara koje su se putem doznaka i humanitarne pomoći slile u Srbiju tokom XX i XXI stoleća izlišno je i govoriti. Da li je matica pokazala zahvalnost? Nikako. Štaviše, doprinela je političko-ideološkim podelama među dijasporom posle Drugog svetskog rata. Tokom 90-ih je ostala nema na predloge, zalaganje i pružanje realističke perspektive od strane Amerikanaca srpskog porekla. Nešto bolja situacija posle 2000. godine nije donela previše plodova. Rezultat su razočaranje, pasivnost, apatija, sve manje pridavanje značaja srpskom poreklu i manjak motivisanosti da se pomogne matici. Šta Srbija može da preduzme? Više toga:

PLAN, KOORDINACIJA I INICIJATIVA - Kako je već navedeno, srpska dijaspora u SAD je više od jednog stoleća, govoreći kovid rečnikom, respirator matice i ogroman resurs. Pun potencijal nije ostvaren. Između ostalog, jer nije bilo sveobuhvatnog plana: mape puta od identifikacije resursa, preko postavljanja ciljeva,

do postizanja pozitivnih ishoda. Kao i domenu saradnje sa tinktenkovima, potrebno je uspostaviti tim sačinjen od predstavnika centrale Ministarstva spoljnih poslova, diplomatsko-konzularne mreže, Uprave za saradnju sa dijasporom i Srbima u regionu, uticajnih Srba u SAD i drugih aktera, kako bi sačinili plan kako da dijaspora pomogne u unapređivanju ostvarivanja srpskih interesa u SAD. Teret inicijative i koordinacije čitavog procesa mora da podnesu institucije Republike Srbije. Vreme 90-ih kada su Amerikanci srpskog porekla, pre svega Kongres srpskog ujedinjenja, bili pokretači inicijative je prošlo. Čini se da danas dijaspora nema ni resurse ni motivaciju za takvo delovanje, zato je ažurnost matice neophodna.

INSTITUCIONALNO PRISUSTVO - Pored diplomatske misije u Vašingtonu i stalne misije u Njujorku, Srbija je u SAD zvanično predstavljena kroz konzulate u Njujorku i Čikagu, kao i kroz nekoliko počasnih konzulata. Činjenica da Srbija više od 18 meseci nema generalne konzule, već je predstavljena na nivou konzula-žerana, nije ohrabrujuća za našu dijasporu. Dobro je što postoje indicije da će se ova situacija uskoro rešiti, ali u simboličkom smislu, poruka koja se šalje nije pozitivna. Dodatno, imajući sve veći broj članova dijaspore u Kaliforniji i Floridi, kao i ekonomski značaj ovih saveznih država, valjalo bi porazmisliti o otvaranju konzulata i predstavništava privredne komore. Time bi se pokazala briga matice prema dijaspori, a između ostalog i olakšao dolazak do dokumenata stanovnicima Zapadne obale i jugoistoka SAD i otvorila mogućnost za dalji razvoj srpsko-američkih odnosa u oblasti ekonomije.

PODRŠKA I INTEGRACIJA - Imajući u vidu lako odrođavanje od matice, Srbi i Amerikanci srpskog porekla moraju da imaju osećaj stalne podrške. Srbija mora da podržava manifestacije koje organizuje dijaspora, kao što je SerbFest na Floridi, ali i da inicira nove kulturne sadržaje. Podršku moraju da dobiju i organizacije i mediji koje je uspostavila dijaspora. Možda važnije od svega, umesto višedecenijske uloge inicijatora raskola, Srbija mora da radi na integraciji ljudi koji žive preko okeana kako bi ideološke i političke podele bile prevaziđene.

MAPIRANJE - U ovoj oblasti Srbija ima dvostruki zadatak: prvo, da identifikuje koliko Srba i Amerikanaca srpskog porekla zaista živi u SAD i drugo, da mapira uticajne pojedince iz redova dijaspore koji bi mogli da joj pomognu u ostvarivanju državnih interesa. Prema različitim procenama, u Sjedinjenim Državama živi između 180.000 i 1.000.000 Srba i Amerikanaca srpskog porekla. Još uvek se čekaju rezultati popisa iz 2020. godine, a onaj sproveden deset godina ranije

pokazao je da je 187 hiljada građana izjavilo da poseduje srpsko poreklo. Taj broj se stalno povećava: usled migratornih tokova, ali i činjenice da se sve više građana odriče jugoslovenstva. Zato bi Srbija trebalo da uloži napor da, uz pomoć dijaspore, identifikuje sve stanovnike SAD srpskog porekla. Dodatno, kroz istoriju je srpska dijaspora iznedrila brojne uticajne pojedince u SAD: naučnike, političare, glumce, novinare... Tako je i danas i uglavnom je reč o ljudima koji su neiskorišćeni potencijal. Dosadašnji pokušaji da se mapiraju uticajni pripadnici srpske dijaspore u SAD su se završavali jalovo, te se stiče utisak da naša država zapravo i ne zna koga sve ima u Americi. A uspešnih Amerikanaca srpskog porekla ima u gotovo svim oblastima. Oni predaju na Stenfordu, Jejlju, Berkliju, Kolumbiji, učestvuju u radu medija kao što su NYT, The Washington Post, CBS, CNN, imaju u vlasništvu i vode globalno uspešne kompanije, pripadnici su oružanih snaga i deo političkog i kulturnog života SAD. Većinski su voljni da pomognu matici i Srbija to mora da prepozna.

NOVA GENERACIJA - Novi talasi migracija Srba u SAD donose i nove trendove. I dalje u potrazi za boljim životom u Americu hrle radnici različitih profila, ali je sve više studenata, IT eksperata i pronalazača. Srbija mora da pomogne ovim ljudima, posveti im pažnju i zadrži ih uz sebe, kako bi oni u budućnosti pomogli njoj.

LOBIRANJE: PREKO „HODNIKA“ DO ZVEZDA

Prema većini definicija, lobiranje je pokušaj da se na različite načine utiče na delovanje određenih segmenata vlasti, ubeđivanjem nosilaca političkih funkcija ili ljudi u njihovom okruženju da rade u interesu klijenata (ili barem, ne protiv njih) za koje se lobira. Metodi ubeđivanja su različiti, i kreću se od verbalnih, pa do veoma opipljivih, onih čija se vrednost meri u konkretnim valutama. Iako su u poslednje vreme mišljenja o njemu podeljena, mora se reći da lobiranje samo po sebi nije ništa loše i ništa protivzakonito. Naprotiv. Ljudi se bore da skrenu pažnju na sebe i na interese svojih klijenata, te da nosiocima vlasti, koji često nemaju vremena da svakom pitanju posvete jednaku pažnju, ukažu koja su pitanja bitna, a koja ne.

Dodajte svemu ovome činjenicu da u Americi, kako je to poznati francuski politički filozof, Aleksis de Tokvil, u njegovoj knjizi „Demokratija u Americi“ iz 1835. godine dobro primetio, postoji neka vrsta do te mere nigde prisutnog udruživanja i okupljanja ljudi oko različitih ideja, interesa i stavova, i stvari postaju još jasnije. Naravno, iza svega ovoga stoji famozni Prvi amandman na

Ustav SAD iz 1791. godine koji kaže da: „Kongres ne može donositi nikakav zakon o ustanovljavanju državne religije, kao ni zakon koji zabranjuje slobodno ispovedanje vere; ni zakon koji ograničava slobodu govora ili štampe ili pravo naroda na mirne zborove i na upućivanje peticije vladi za ispravljanje nepravdi“.

Dakle, uprkos svim pokušajima da se lobiranje ograniči i podvede pod odredbe zakona iz kojih ono, kao i svaka stvar koja se tiče politike, neminovno iskače, ovaj proces ostaje jedno od središnjih obeležja američkog političkog sistema. Drugim rečima, a kako se to iz odredbi Prvog amandmana može i zaključiti, sloboda da se iznose sopstveni stavovi i ideje i borba za njihovo ostvarenje nešto je bez čega se demokratija u Americi ne može ni zamisliti. Štaviše, lobiranje u Vašingtonu predstavlja veoma važan i cenjen posao. Iako smeštene u različitim delovima grada, najveći deo ovih kompanija nekada je imao središte u „K“ ulici te je otuda „K Street“ postala sinonim za lobiranje kao takvo.

Doći u blizinu političkih odlučilaca, ukazivati im i ubediti ih u to zašto je za njih važno da rade onako kako im vi savetujete, pronaći osobe na koje „igrati“ i koje će vam biti najkraći put do željenog cilja samo su neki od zadataka koje dobar lobista mora da ispuni. Naravno, onaj ko se bavi lobiranjem mora da poseduje i sposobnost da proceni koji su to ljudi potencijalno najmoćniji u Vašingtonu i u budućnosti. Naročito u tim slučajevima, može se uz jako malo truda postići veoma mnogo. Uz to, ovo je i najjeftiniji i najsigurniji način da vaše ideje jednog dana postanu zvanična politika Vašingtona u nekoj oblasti, prema nekom regionu sveta ili nekoj konkretnoj zemlji.

Ipak, i to treba istaći, čak ni ovako sposobni ljudi, kakvi lobisti zaista jesu, ne mogu da se izbore baš za sve ili svakoga, ili bar to ne mogu da urade dovoljno brzo. Jer, onaj ko plati lobiranje u poslednji čas i posle svih drugih, njemu je i juče već kasno. Takođe, neke teme i neki kandidati naprosto su „suva drenovina“ i od njih se ne može napraviti gotovo ništa, ili barem ne dovoljno brzo koliko to njima treba.

„Kad kažem Portoriko pomislim na Dženifer Lopez, kad kažem Srbija pomislim na...“

Upravo ovo je suština našeg problema u pokušaju lobiranja za naše interese u Sjedinjenim Državama. Na pitanje koautora ove publikacije direktoru jedne od poznatijih vašingtonskih lobi kompanija, da li bi lobirao za Srbiju, njegov odgovor je bio sledeći: „mogao bih da pokušam, ali nisam siguran koliko bih bio uspešan. Znae, Portoriko je uložio mnogo truda, novca i ubeđivanja da postane 51 američka savezna država, pa ipak nije uspeo. Ipak, Portorikanci imaju Dženifer Lopez i ona je prva asocijacija kad se pomisli na njih, a koja je prva asocijacija kad se pomisli na Srbiju? Rat naravno, i vaša ne baš tako slavna

uloga u tome. Mladi gospodine, vama je potrebna potpuna promena imidža, treba Vam neka moćna stvar, organizacija Olimpijskih igara recimo. A opet, ni to nije dovoljno. Potrebno Vam je vreme, da promenite sve ono što ljudi misle o vama, a Vi znate da se to najteže i najsporije menja. Ponekad to traje i generacijama“.

Kad se ovome dodaju i konkretni interesi koje Amerika ima ovde, stvari postaju još jasnije. Naime, uprkos nesumnjivom poboljšanju odnosa između SAD i Srbije u poslednje vreme, sasvim je jasno da nam neki interesi, prvenstveno oni koji se tiču Kosova i Metohije nisu baš podudarni. Iako postoje mnoge vrednosti i mnogi interesi koje Srbija i Sjedinjene Države dele, kako danas tako i u prošlosti, čini se da Amerika treba mnogo više nama nego mi njima. U tom smislu, naša politika treba da usredsredi na pronalaženje moguće tačke u kojoj postoji ili u kojoj može doći do preklapanja naših interesa.

Novac je važan, ali nije dovoljan

Najčešće ljudi shvataju lobiranje kao proces u kojem vi dajete novac, a lobisti zauzvrat štite i unapređuju vaše interese u najvažnijim ešelonima američke vlasti. U tom smislu, Srbija je nominalno bila uspešna, barem od 5. oktobra 2000. godine pa naovamo. Ipak, praktični rezultati su mršavi i daleko su ispod očekivanja. Iako je nepodudarnost interesa svakako jedan od glavnih razloga treba reći da nije i jedini. Dobri poznavaoци ovih pitanja tu izdvajaju i razjedinjenost i neorganizovanost naše dijaspore, odsustvo usredsređenosti na budućnost umesto vraćanja u prošlost i sve ono što se dešavalo 1990-ih, naš tradicionalni višak emocija, a manjak šire perspektive i racionalnog sagledavanja stvari i na kraju nedovoljnu ili gotovo nikakvu koordinaciju svih onih koji se bave ovim pitanjima sa naporima koje čini naša ambasada u Vašingtonu.

Imajući u vidu da sada na vlasti u Americi imamo novog predsednika, a i da je odnos snaga u Kongresu promenjen, a budući da Srbija tamo ima novog ambasadora, to pruža priliku za novi početak. Ambasador Đurić uživa poverenje predsednika Vučića, i Amerikancima je sasvim jasno da će signali koje budu slali direktno biti prenete čoveku koji drži najvažnije poluge vlasti u Srbiji. Takođe, broj ljudi u ambasadi je povećan, a budući da će i u konzularnim predstavništvima u Americi raditi izvestan broj ljudi sa kojima novi ambasador ima iskustvo saradnje još iz vremena savetničkih poslova u predsedništvu Srbije i rukovođenja Kancelarijom za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, treba očekivati veći stepen poverenja, koordinacije i okrenutosti zajedničkim ciljevima.

Ipak, s obzirom da je lobiranje dvostrani proces, ostaje da se vidi kako će oni na koje pokušavamo da utičemo odgovoriti na naše namere i konkretne poteze. Prvi korak je svakako na nama i počinje prepoznavanjem raspodele moći u novoj administraciji i načina uticaja na one aktere koji će se najviše baviti regionom Zapadnog Balkana i Republikom Srbijom.

JAVNA DIPLOMATIJA: JAČANJE DVOSMERNE KOMUNIKACIJE

Dinamika tehnološkog napretka i diplomatije istorijski je bila protivrečna. Dok je Lord Palmerston krajem četrdesetih godina devetnaestog veka nakon prvog telegrama upućenog britanskom ministarstvu inostranih poslova proglasio kraj diplomatije, današnje tehnološke inovacije, opšte je prihvaćeno, nude diplomatiji mogućnosti za prilagođavanje. Prilike za okupljanje ljudi u virtuelnom prostoru, opštenje sa njima, stvaranje veza i odnosa i negovanje ostalih, tradicionalnih sastavnica diplomatskog delovanja u promenjenom okruženju, stvarnost su nove diplomatije. Društvene mreže promenile su staru dinamiku. Države danas imaju mogućnost da rukovode svojim, po opsegu dopiranja globalnim, medijskim carstvom uz pomoć nekoliko stotina platformi za društveno povezivanje. Takva „digitalna buka“ stvara mogućnosti za direktno opštenje sa milionima ljudi na način koji ne neguje upotrebu prečišćenih poruka, bez velikih troškova uz istovremenu priliku za ostvarivanje višestruke komunikacije (jedan sa mnogima, mnogi sa jednim, mnogi sa mnogima).

Ričard Solomon (Richard Solomon), predsednik Instituta za mir SAD je 1997. godine odredio virtuelnu diplomatiju kao društvene, ekonomske i političke interakcije posredovane elektronskim sredstvima pre nego opštenjem lice u lice. Ukoliko prihvatimo podatak da ljudi, na globalnom nivou, provode prosečno više od 3 sata na društvenim mrežama, a preko 2 koristeći elektronsku poštu, onda su saveti za stvaranje strategija opštenja u sajber prostoru u potpunosti opravdani.

Delovanje u sajber prostoru nije zasnovano na volji najmoćnijih država u globalnim odnosima, već na slobodi učešća svih zainteresovanih strana. Srbija, kao država sa skromnim spoljnopoličkim budžetom, mora koristiti sveblagodeti besplatnog i slobodnog protoka informacija na društvenim mrežama. Prisustvo Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije i njegovih diplomatskih, stalnih i konzularnih misija u inostranstvu u sajber prostoru, uprkos svemu, svedeno je na entuzijazam pojedinaca. Tek je nekoliko nedovoljno informativnih fejsbuk stranica i nedovoljno aktivnih tviter naloga, preko kojih diplomatske misije Republike Srbije opšte sa predstavnicima društva države prijema.

Ni ambasada u Vašingtonu nije izuzetak. Internet prezentacija je skromnog dizajna, nedostaju joj brojni alati za brzo i pregledno snalaženje u okviru dostupnog sadržaja, a višejezičnost je svedena samo na srpski i engleski jezik. Na početnoj strani se nalaze linkovi do tviter, odnosno fejsbuk naloga. Tviter nalog uopšte ne postoji, dok je fejsbuk stranica prilično redovno ažurirana. Međutim, dometi fejsbuk stranice su skromni, jer je u trenutku pisanja ovih redova prati tek nešto više od 3000 korisnika. Jutjub kanal ambasade je ustanovljen tek pre nekoliko dana, a informacija o tome se uopšte ne nalazi

na sajtu diplomatske misije. Uzgred, sadržaj od samo 2 video materijala stalno prati svega 20 korisnika.

Imajući u vidu multikulturalnost američkog društva, popularnost društvenih mreža i potrebu za predstavljanjem identiteta u digitalnom prostoru, čini se urgentnom potreba sistematskog organizovanja napora diplomatske službe Srbije u svrhu osavremenjivanja internet sadržaja, proaktivnosti delovanja kroz društvene mreže i svakodnevne ažurnosti u pribavljanju i saopštavanju informacija. Mogućnosti unapređivanja javnodiplomatskog predstavljanja Srbije pronalazimo, između ostalog, u sledećem: razvoju jasnog organizacionog okvira Ministarstva spoljnih poslova, unapređivanju tehnika pristupa masovnim medijima, porastu interakcije sa nedržavnim delatnicima, okretanju javnostima, a ne (samo) vladama i uvećanju i diversifikaciji svakodnevnih aktivnosti diplomatskih predstavnika. Poruke koje se šalju moraju biti kontekstualno prilagođene i nadasve konzistentne i kredibilne. Tako će se olakšati ostvarivanje ključnih funkcija javne diplomatije: prva je objašnjavanje državne politike spoljnoj javnosti, a druga izgradnja razumevanja i poštovanja spoljne javnosti za društvo, ljude i vrednosti jedne države.

Srpska javnost i američka javnost

Gore smo ukazali na nužnost da Srbija radikalno promeni pristup onlajn komunikaciji, i prednost koju takva komunikacija ima u odnosu na tradicionalne spoljnopolitičke mehanizme. Male države nemaju luksuz da propuštaju potencijale koji su im na raspolaganju za ravnopravnije učešće u međunarodnim odnosima. Međutim, ono što bismo u ovom delu želeli da istaknemo je važnost i fokus na ono što smo pomenuli u prethodnom delu - okretanje njihovoj javnosti. Prevažadni cilj naše javne diplomatije, a posebno digitalne diplomatije, mora postati komunikacija sa američkom javnošću. Kao i svaka javnost, i američka javnost je vajar američke politike prema svetu, i mada je to vajanje najčešće dvosmerno (politika oblikuje javnost, i javnost oblikuje politiku), digitalni prostor nam daje jeftin, efikasan i direktan pristup javnosti kakav nikada ranije nismo mogli da imamo.

Šta Srbija može da učini kako bi unapredila komunikaciju u digitalnom prostoru?

Srbija bi trebalo da uloži značajnu količinu resursa da osposobi srpske diplomate u SAD za digitalnu komunikaciju sa različitim ciljnim grupama. Ovo ulaganje bi moralo da postane standard pripreme srpske diplomatske misije u Vašingtonu, dok bi isto tako moglo da obuhvati i našu misiju pri UN u Njujorku, kao i konzularna predstavništva u Čikagu i Njujorku. Ova komunikacija bi morala da bude i proaktivna i reaktivna, i naša misija bi morala da ima fleksibilnost da

komunicira bez prethodnog odobrenja Beograda kako bi postigla komunikacijski efekat u skladu sa trećom decenijom 21. veka. Ciljne grupe srpskih diplomata u SAD bi trebalo da budu (poređano po važnosti):

- Američka javnost i različiti delatnici koji utiču na političko mišljenje u SAD, a koji su prisutni na društvenim mrežama (komunikacija na engleskom)
- Srpska dijaspora prve generacije u SAD (komunikacija na srpskom)
- Srpska dijaspora druge i treće generacije u SAD (komunikacija na engleskom i srpskom)
- Američki političari (komunikacija na engleskom).

≈ Država Srbija bi morala da uloži resurse u jačanje odnosa sa različitim štampanim i elektronskim medijima u SAD, i tako otvori kanale za delatnike koji bi mogli da šire uticaj na američku javnost. Ovi odnosi ne bi služili samo za promociju zvaničnih stavova Republike Srbije, već bi prevashodno davali prostor srpskim ekspertima koji žive i rade u SAD, kao i drugim „agentima uticaja“ koji nisu nužno promoteri zvanične srpske politike, ali dobrovoljno učestvuju u poduhvatu približavanja Srbije i SAD i destigmatizacije Srbije i Srba u očima američke javnosti.

≈ S tim u vezi, predlažemo da Srbija institucionalizuje „agente uticaja“ imenovavši ih za „Digitalne ambasadore Srbije (DAS)“. DAS program bi okupljao široku grupu ljudi, mahom nastanjenih u SAD, koji bi na društvenim mrežama promovisali pozitivne priče iz Srbije, i stajali u odbrani od malicioznih kampanja stigmatizacije i dezinformisanja kojima je američka javnost ciljna grupa. Institucionalizacija ne bi nužno podrazumevala zajedničko ili sinhronizovano delovanje, niti delovanje u skladu sa zvaničnom politikom Srbije, ali bi omogućilo bolji protok informacija od i ka državnim strukturama, kao i umrežavanje članova grupe. Pored toga, ova grupacija bi mogla da podstiče domaću javnost, i aktere koji su angažovani i uticajni u digitalnom prostoru da se, shodno svojim mogućnostima, uključe i svojim delovanjem pokušaju da utiču na američku javnost.

UKLJUČIVANJE NEDRŽAVNIH AKTERA

Diplomatsko delovanje prema SAD bi srpski diplomatski i politički zvaničnici trebalo da koordinišu i sa drugim važnim institucijama u Srbiji. Pre svega, potrebno je podstaći saradnju u oblasti kulture. Trenutna saradnja je sporadična i ne postoji dugoročni strateški plan za njen razvoj, iako postoji veliki potencijal za tako nešto. Kulturno povezivanje može doprineti i povezivanju dva naroda i dve države. Američka kultura je svakako veoma prisutna i u Srbiji, kao i svuda širom sveta, ali deluje da postoji i neiskorišćen prostor za plasman srpskih kulturnih i umetničkih sadržaja na američko tlo.

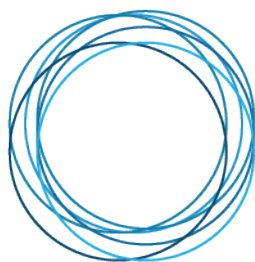
Pored kulturnih, postoje i planetarno poznati sportisti iz Srbije, kao što su Nikola Jokić i drugi srpski NBA igrači ili Novak Đoković, koji u SAD imaju pozitivan imidž i koji mogu pomoći u uspostavljanju mostova među državama, te u popravljaju percepcije Srbije u američkoj javnosti. No, veoma je važno i da država pokuša da preko ovih pojedinaca učini više na institucionalnom povezivanju sportskih saveza dveju država. Ovakva aktivnost dugoročno može dovesti i do organizacije nekih od najvažnijih i najmasovnijih sportskih manifestacija u Srbiji (pa možda čak jednog dana i do pomenutih Olimpijskih igara), koji po pravilu pružaju veliki doprinos međunarodnom ugledu države.

Takođe, važan akter za saradnju u zajedničkom delovanju prema SAD može biti i Srpska pravoslavna crkva (SPC). Pored činjenice da je prisutna širom Amerike, SPC najčešće ima i direktno podudarne interese sa državom u određenim pitanjima. Na taj način, potrebno je da SPC i država koordinišu napore za zaštitu srpske kulturne baštine na Kosovu i Metohiji i da pokrenu zajedničku kampanju koja bi podigla svest o važnosti ovog pitanja kod američkih političkih aktera, ali i javnosti. Treba imati na umu da je američko društvo veoma religiozno i da bi moglo biti veoma osetljivo na stradanje i ugroženost religijskih objekata SPC. Potrebno je delovati usaglašeno na sličan način i ukoliko status i imovina SPC ponovo budu ugroženi i u drugim državama regiona, kao što je to do skora bio u slučaju u Crnoj Gori.

Od suštinskog je interesa za državu je i da se saradnja naučnih i visokoobrazovnih institucija Srbije i SAD podigne na najviši nivo. Partnerstvo Univerziteta u Beogradu i Univerziteta Države Ohajo jedan je od primera u kom pravcu bi trebalo razvijati institucionalnu saradnju. Srbija bi potencijalno mogla da bude privlačna destinacija za američke studente, kao što je Amerika danas za veliki broj srpskih studenata. O tome svedoči i poseban program Univerziteta Klemson iz Južne Karoline putem kog je u proteklih nekoliko godina preko 50 američkih studenata provelo jedan semestar na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, kao i redovni program studijske posete studenata ovog univerziteta našem regionu, zahvaljujući kome je preko 300 studenata posetilo Beograd od 2006. godine do danas. Prilika da se neposredno upoznaju sa Srbijom zasigurno bi „razbila“ brojne stereotipe o nama kod studenata. Dodatno, veoma je važno i mapirati i povezati se sa naučnicima i predavačima koji izučavaju Balkan i Evropu, ali i sa srpskim naučnicima u svim oblastima koji rade širom SAD.

Konačno, saradnja domaćih tink-tenkova i medija sa američkim parnjacima može biti od značaja i za unapređivanje rada ovog sektora u Srbiji, ali i za prenošenje objektivnije slike o regionu u američku javnost. Od značaja je da se u američku zainteresovanu i širu javnost prenose izbalansirane informacije o regionu i da se na taj način smanji uticaj aktera kojima je prikazivanje Srbije kao većitog i isključivog krivca konstantni lajt-motiv svake procene stanja na

Zapadnom Balkanu. Negativno delovanje po imidž Srbije delom je posledica političkog interesa koji jedan broj takvih aktera ima od opstanka stigme dodeljene Srbiji tokom devedesetih, ali je možda i češće uzrok za takvo njihovo delovanje intelektualna lenjost da se situacija u regionu shvati objektivnije i produbljenije. Sve to dovodi do toga da se, po šablonu, krivica za sve automatski svaljuje na Srbiju. Zbog toga bi saradnja u ovoj oblasti bila dugoročno od značaja i za izgradnju objektivnije i uravnoteženije slike o Srbiji u američkoj stručnoj javnosti.

**CENTAR ZA
DRUŠTVENI DIJALOG I
REGIONALNE INICIJATIVE**